

*Doctoral Research
Докторантски изследвания*

ПЕДАГОГИЧЕСКА ТЕХНОЛОГИЯ ЗА СТИМУЛИРАНЕ НА ЧЕТИРИТЕ ОСНОВНИ УМЕНИЯ – СЛУШАНЕ, ЧЕТЕНЕ, ГОВОРЕНЕ И ПИСАНЕ, ФОРМИРАНИ В ПРОЦЕСА НА ОГРАМОТЯВАНЕ В ПЪРВИ КЛАС

Даниел Полихронов

Софийски университет „Свети Климент Охридски“

Резюме. Статията представя педагогическа технология за постигане на комуникативно речева компетентност в периода на ограмотяване в първи клас. Предложени са четири субтехнологии за паралелно и синхронно овладяване на четирите езикови умения – слушане, четене, говорене и писане, чрез различни дейности за мултисензорно учене, стимулиращо процеса на ограмотяване в мултикултурна среда. Представената технология е подходяща за приложение в учебна среда. Тя е носител на иновативни аспекти, пречупени през призмата на съвременното педагогическо пространство. Съобразена е със спецификата на формиране на комплексна комуникативноречева компетентност в процеса на ограмотяване в мултикултурна среда в първи клас.

Ключови думи: педагогическа технология; грамотност; слушане; четене; говорене; писане; мултикултурна среда

Фундаменталната педагогическа технология за ограмотяване в образователна среда следва критериалните изисквания на Общата европейска езикова рамка – стандарт, който описва диференцирано компетенциите при изучаване на език на основата на четири основни умения: слушане, четене, говорене и писане. На тази основа се очертава и структурата на технологията, а именно:

- първа субтехнология – на етап слушане;
- втора субтехнология – на етап четене;
- трета субтехнология – на етап говорене;
- четвърта субтехнология – на етап писане.

Педагогическите техники и похвати на равнището на четирите субтехнологии се базират на Държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка по български език и литература в началния етап на основната образователна степен. За постигане на комуникативноречевата компетентност в

обучението по български език и литература, в това число и в процеса на огромяване в първи клас, е необходимо паралелно и синхронно овладяване на четирите езикови умения – слушане, четене, говорене и писане. Очакваните резултати като краен образователен продукт след апробирането на педагогическата технология би трябвало да са практическо изражение и приложение на критериалните изисквания на Учебната програма по български език и литература за първи клас (общообразователна подготовка).

Първа субтехнология – на равнище слушане

Слушане на музикални произведения – въпроси и отговори, разказ, израз на оценка. Пуска се музикално произведение или приказка. След това се задават въпроси, свързани с чутото произведение, на които децата следва да отговорят. Дейността спомага за формиране на умения за слушане с разбиране.

Музикални паузи. Децата застават на разстояние помежду си и се пуска музика. Върху цветни форми, разположени на земята, се поставя картинка, буква или дума. Когато музиката спре, се посочва картинка, буква, цифра или дума, върху изображението на която децата трябва да стъпят¹⁾. Чрез играта се развива умение за слушане и се обогатява лексикалният запас на децата.

След произнасяне на звук детето изтичва до съответната буква, изписана върху *стъпки от картон*²⁾. По този начин учениците на практическа основа, чрез съчетаване с физически дейности, се научават да разграничават звуковете и да ги свързват с техните печатни белези.

Чрез *пляскане в ритъма на рими и удряне на барабанче при произнасяне на дума на срички* учениците на емпирично равнище се научават да разграничават сричките в думата.

Игри на думи, съчетани с *физически дейности*. При подаване на топка, изкачване на стълби, подскоци и други физически активности на детето се задават въпроси, на които да отговори, да довърши изречение или съчетание от думи. Пример: *Игра с топка. На детето се подава топка и се задава прилагателното име „красива“. От детето се очаква да хване топката и да я върне, произнасяйки подходяща дума, която се съгласува по род и число със зададената дума – „природа“, „птица“ и т.н.*

Ежедневни дейности, съчетани с разказ за извършваната дейност, въпроси и отговори. „Един добър начин да научим децата на разни думи, е да говорим за всичко, което правим заедно с тях“ (Holt, 2010: 102).

„*Слушай и рисувай*“. След прочит на кратка история детето рисува картина върху чутия прочит. Чрез дейността детето развива уменията си за разбиране чрез слушане, визуализация и рисуване³⁾.

Подчертаване, маркиране, ограждане на букви, думи във *вестници, списания и рекламни листовки от магазини*. Във вестник, списание, книжка, рекламна листовка или брошура детето трябва да открие и подчертае или

огради буква, чийто звук е произнесен. Задачата може да изисква от детето да посочи или огради дума от текста или картина, изобразяваща дума, която сте произнесли. Дейността спомага за изграждане на умения у учениците за звуков анализ, за развитие на фонематичния слух и едновременно с това за разпознаване на печатния белег на звука. По този начин се автоматизира рефлексията на слухово-зрителния процес на разпознаване на произнесения звук. Изграждането на асоциативно мислене по отношение на връзката между звука и съответстващата му буква е предпоставка за формиране на умения за правилно писане.

„Звуково бинго“. Играта е групова и има състезателен характер. Всеки участник разполага с по 6 предмета, които поставя върху своя лист – по един във всяка кутийка. На разбъркани и обърнати листове има написани букви. Всеки участник тегли лист и назовава звука на съответната буква. Този, който има пред себе си предмет, започващ с този звук, го премахва от своя лист. Участникът, който пръв премахне всички предмети от своя лист, печели играта. Трябва да се подберат предмети, започващи както с еднакви звукове, така и с различни, така че да има победител в играта. Важно е детето/децата да гледат възрастния, докато произнася различните думи, и да следят движението на устните му. Добре е те да повтарят сами началните звукове, след като ги чуят⁴⁾. Чрез играта се разчита на мултисензорното учене за развитие на фонематичния слух. Децата автоматизират буквите и техните звукове и умеят да ги диференцират.

Срещи със съвременни автори на детска литература. Организиране на срещи с детски писатели; четения и драматизации на техни произведения. Съвременните автори на детска литература все по-често участват в подобни срещи. Те използват различни дейности за съпреживяване на литературните произведения от децата. Чрез тях се ангажират и различни сетива за възприемане и осмисляне на художествените текстове от децата.

Втора субтехнология – на етап четене

Дирижирано четене по метода Сфумато (адаптиран вариант по Navratilová, M.). Учителят поема ролята на диригент. Важни са и жестовете на учителя за поддържане на мотивацията и волевата сфера на учениците. Той посочва буквите и учениците задържат произношението върху тях, докато не посочи следващата буква. Учителят може да „играе“ с дължината на произнасянето на думите – да удължава някои срички и да съкращава други. По този начин се пренасочват мотивационните и волевите процеси на учениците.

Игра за памет „Азбука“ (адаптиран вариант по Navratilová, M.). Интерактивна игра за запаметяване на изучените печатни букви. Може да се играе от две или повече деца. Всяко дете обръща две карти, назовава изображението на картинката и прочита написаната до него дума.

Малки дъски за букви (адаптиран вариант по Navratilová, M.). Използва се чувството на допира, докато децата се учат да четат. Развива се фината моторика. Буквите се подреждат върху малка дъска от ляво надясно, което позволява да се осъществи подготовка за писане, спазване на редовете и оставяне на пространство между думите. Работата с пластмасови табла на учениците дава възможност чрез докосването, като сетивно познание, за по-ефективното усвояване на звуковата форма на думите. Перцептивните процеси оптимално съдействат за възприемането на звука като фонетична единица.

Учителят може да направи диктовка на думи. Работата на децата може да бъде проверена гъвкаво и бързо. Може да бъде въведен и състезателен елемент на работа. Децата непрекъснато трябва да бъдат питани дали дадена дума означава нещо. По този начин се стимулира процесът четене с разбиране. Те могат сами да съставят думи, чрез което се разширява техният речников запас.

Уча се да чета (адаптиран вариант по Коняхина, Н.⁵⁾). Изрязват се картинки, които изобразяват думи. Във варианта на Наталия Коняхина са подбрани трисрични (СГ) думи на руски език, но може да се използват и двусрични или други трисрични (ГС, ССГ) думи. С помощта на спирала те се подвързват и децата следва да подредят правилно сричките, за да образуват думата, която изобразява картината. Изработеното дидактическо средство наподобява добре познатите книжки от картон, страниците на които също са подвързани със спирала. При тях децата трябва да открият първата буква на думата, която изобразява картинката вляво. След това прочитат думата на срички.

В България са познати и други варианти. В книгата на Георги Цонев „Гатанки на срички за мечки и пчелички“ (Tzonev, 2014) са предложени дванадесет гатанки за животни, чиито отговори са написани на срички в разбъркан ред. След като учениците отгатнат гатанката, те трябва да подредят сричките, така че да получат верния отговор, а след това и да го оцветят.

Чрез задачата у учениците се формира умение да четат срички и да ги сливат в думи. Може да бъде поставена и задача да изпишат думата в тетрадките си.

Четене с предмети от класната стая:

- четене на съществителни имена. В дървена кутия са поставени картончета с предмети от класната стая. Децата телят произволно картонче, прочитат наименованието на съответния предмет и го поставят до съответния обект, който назовава то;

- съотнасяне на прилагателни към съществителни имена;

- съотнасяне на съществителни имена към глагол с цел образуване на прости изречения).

Кутии за четене на игрово-познавателна основа (модифициран вариант по Монтесори, М.⁶⁾:

– кутия със съществителни имена. На детето се дава кутия, в която има 12 картона, на които са написани следните думи: чиния, стол, маса, чаша, вилница, молив, лъжица, гума, раница, линия, чин, дъска. За изписаните съществителни имена на картоните има налични изображения. Детето изважда от кутията картон на лотариен принцип, прочита го, след което търси неговото изображение;

– кутия с прилагателни имена. Вторият етап е игрово-познавателното взаимодействие с кутия с прилагателни имена. Аналогично на предходната игра съществителните имена се заменят с прилагателни имена: малък, малка, голям, голяма, тесен, тясна, широк, широка, висок, висока, нисък, ниска. Детето тегли картон от кутията, прочита го и го съотнася към изображенията на предметите от кутията със съществителните имена. По този начин се формират умения за съгласуване на съществителни и прилагателни имена по род.

Трета субтехнология – на етап говорене

Артикулационни и дихателни упражнения – упражнения за дишане (вдишване и издишване през носа и/или устата; дишане през гърдите или от корема; свирене на духови музикални инструменти (хармоники, свирки, детски флейти и хармоники и други); упражнения за езика (изплезване на езика в четирите посоки; облизване с върха на езика на горната и долната устна последователно и кръгообразно облизване на двете устни; масаж на бузите с език от вътрешната страна на устата; последователно докосване на ъгълчетата на устата с език – „конче“, „бонбонче“, „облизване на зъбите“, „лопатка“ (изваждаме широк език), „шило“ (изваждаме тесен език с отворени уста); „фунийка“ (широк език и след това сгъване на страничните му крайчета до образуване на улей); „Приказка за веселото езиче“ (Pelova, Semizorova, 2016); „Разходка с автобуса“⁷⁾; упражнения за устните („усмивка – хоботче – муцунка“; „целувка“; движения на устните като „риба на сухо“; „духане на свещ“; широка усмивка; широко отворени уста – като при зъболекар; „балони“; редуване на „усмивка“ и „фунийка“; придържане на молив с устни; вибриране, бръмчене с устни; свирене с уста); упражнения за атака на звука (преминаване от дишане към звукопроизвеждане). Артикулационната гимнастика е условие за успешното формиране на правилното звукопроизношение, а чрез контролираното дишане се постига правилно вокализиране и артикулиране на звуковете. Това е предпоставка за стимулиране на психомоторното развитие на детето, правилното звукоизвличане и преодоляването на интерференцията от майчиния език на фонетично и фонологично ниво.

В този контекст подходящи дейности са звукоподражателните игри и бромките и скороговорките, чрез които се съдейства за правилното интониране на звуковете в потока на речта на детето.

Имитационни (звукоподражателни) игри. Имитиране (звукоподражание) на звуци от животни – „Как лае кучето?“, „Как кукурига петелът?“, „Как прави кончето?“ и т.н.

Броилки и скороговорки. Чрез тях също се развиват езиковите способности на децата. Броилки: „Ала-бала ница, турска паница“; „Ала-бала портокала“; „Гръм падна от небето“; „Две петлета се скарали“; „Ема-ема есаса“; „Китка, китка, магданоз“; „Онче-бонче счупено пиронче“; „О-о-о, земното кълбо“; „Самолет номер пет“ и други. Скороговорки: „Здравко здравец бере. Бери Здравко здравец!“; „Кралица Клара и крал Карл крали кларинети“; „Петър плет плете, през три пръта преплита. Плети, Петре, плета, през три пръта преплитай“; „Рачо реже риба“; „Тумба-лумба шикалка, няма сватба никаква“; „Чичковите червенотиквеничковчета“; „Шише с уши на шосе се суши“ и други. Залъгалките, гатанките, песните, стихотворенията и приказките развиват езиковите умения на учениците.

Игри на думи, съчетани с *физически дейности* (подаване на топка, изкачване на стълби, подскоци и други).

Театрализираны игри. В тези игри детето възстановява в съзнанието си целия сюжетен скелет, облича в реч възприетото по зрителен път и достроява случката, опирайки се на логиката на сюжетното развитие. Движението и мимиката улесняват и същевременно обогатяват изграденото само по речев път, дават простор на детската инициатива (Ivanova, 2004: 192 – 198). По този начин театрализираните игри се превръщат в емоционален стимул за продуциране на реч.

На много деца им е по-лесно да разговарят от името на героя, чиято роля изпълняват. Това провокира у тях по-голяма емоционална изразителност, вживяване в ролята и импровизации. Това способства за изграждане на по-уверена и по-свободна емоционална реч в реалния живот (Bobrova, 2016: 6).

Моделът „Приказка-игра“. Моделът, конструиран от Цветелина Панайотова, е насочен към 2 – 10-годишни деца. Той има за цел развитие на езиковата култура и креативността на децата, ведно с двигателната активност. включва комбинация от музика, художествено слово, игри, театър, песни, танци, изобразителни, приложни и конструктивно-технически дейности (Panayotova, 2012).

Ежедневни и конструктивни дейности, съчетани с разказ на учителя и учениците за извършваните дейности. Използват се методите: наблюдение, демонстрация, разказ, обяснения и беседа. Чрез тях се стимулира формирането на уменията за водене на монологична реч и за участие в диалогична реч.

Рисуване с букви. Създаване на различни рисунки на основата на азбучните символи (букви със завъртулки⁸⁾, превръщане на буквите в животни⁹⁾ и други). У децата се изгражда умение за пространствено мислене и се развиват техните креативни способности.

Сюжетно-ролеви игри. За да се предотврати стихийното развитие на играта и за да може тя да се развие в целия си обем и да постигне резултатите си, е необходимо обособяването и разгръщането ѝ в няколко насоки: първата проследява изменението на заместването като основен механизъм за преобразуване на реалното действие в игрово; втората може да се проследи във връзка с изменението на тематиката и съдържанието ѝ, което е обусловено от усъвършенстването на използваните в играта моделиращи средства; третата се свързва с пресъздаването на съвместната дейност и отношенията между възрастните и нейното обществено-функционално разделение, което довежда до необходимостта действията и взаимодействията между партньорите и играта да се съгласуват (Ivanova, 2004: 187 – 192).

Настолни игри („Не се сърди човече“, „Опознай България“, „Пантомима“, „Монополи“, флаш карти и други). Изпълнение на игрите според указанията. По време на игрите учителите обясняват правилата на игрите и провокират децата да разказват за действията, които извършват или които биха или не биха извършили, както и да описват различните фигури и елементи на играта.

Четвърта субтехнология – на етап писане

Откриване на *пластмасови букви в торбичка*, без детето да гледа, след като чуе звука им. Развиват се умения за графична представа и памет за формата на буквите. Дейността е подходяща както за проверка на фонематичния слух у децата, така и за подготовка за четене и писане чрез автоматизиране на изучените графични белези на звуковете.

Писане с помощта на различни природни материали – писане в пясъчна кутия; писане с камъчета, жълъди или миди.

Писане с човешки тела. Децата изписват в пространството букви и думи с телата си. Подходящ за изпълнение е и азбучният танц (адаптиран вариант по Буянов, Б. 2006), при който учителят извиква или показва буква, която децата „изиграват“ под аранжимента на подходящи български музикални произведения.

По този начин се предлагат различни форми на възприятие на печатните белези на звуковете. Това спомага за формиране на „мускулно-осезателните възприятия“ (Montesori, 1932: 193) в процеса на писане. Според Монтесори децата, които са се научили „да пипат буквите“, започват „да ги чувстват“. Когато те не ги виждат, движенията на ръката им се ръководи от осезателното чувство в „движенията на мускулната памет“, а не от техния зрителен образ.

Кутия с изображения на познати обекти от околната среда (модифициран вариант по Монтесори, М.¹⁰). Върху чина на всяко дете има разпръснати букви с различни цветове: гласните – с червен цвят, и съгласните – със син цвят. В кутия са поставени картони с графични изображения на къща, риба, слон, стол, чаша, раница, вилица, маса, лъжица. След като изтегли картон на

лотариен принцип от кутията, детето изписва с букви названието на предмета, който е изобразен на картон. След като изпишат наименованието на обекта, децата изписват ръкописно думата в тетрадките си.

Писане с капачки (дейност по авторска идея). Ползва се кутията с изображения от предходната дейност. Пред детето са разположени капачки от пластмасови бутилки, на които са изписани букви. На детето се предоставя дъска, на която са залепени изрязани отвори букви, и то я изписва на дъската, като завива капачката с буквата на съответния отвор. По този начин се подпомага зрително-моторната координация око – ръка, която е в основата на стимулиране на фината моторика за писане.

Гривна от мъниста. Подреждане на сини и червени мъниста с различни размери на връв за съставяне на звуков модел на думата; подреждане на високи, големи и малки мъниста и „джапанки“ за моделиране на изречение¹¹⁾. Чрез играта учениците се научават да моделират думи и изречения и същевременно се подобрява фината моторика.

Игра с чашки за съставяне на изречения. Децата подреждат чашки, за да съставят изречения. Върху всяка чашка има изписани по четири думи, които детето прочита и използва, завъртайки чашата. След като съставят съобщително изречение, те могат да го преобразуват във въпросително или подбудително или да го разширят, включвайки чашка, върху която има изписани прилагателни имена. Децата трябва да разполагат и с чашка, върху която има поставени и препинателни знаци, за да сложат край на изречението. Ученикът трябва да бъде провокиран да търси варианти за преобразуване на изреченията. Чрез играта децата четат думи и ги подреждат, като по този начин съставят изречения¹²⁾. Упражнява се както четенето на думи, така и съставянето на изречения. Обогалява се техният лексикален запас, подобрява се умението им за свързана реч, както и фината им моторика.

Предложените дейности нямат претенция за изчерпателност. Тяхната цел е да се дадат насоки и да провокират генерирането на нови идеи от учителите. Чрез тях се ангажират всички сетива на децата. По този начин се реализира мултисензорното обучение, което според Я. Мерджанова е: „*обучение, насочено към формиране и активизиране на способностите на учениците едновременно да обработват, преобразуват и да използват информация от различните си сензорни системи в процеса на познание и на решаване на проблеми; чрез организиране на учебното съдържание и дидактическата среда на мултисензорен принцип; с резултат формиране на мултисензорна компетентност и развитие на метамисловни (когнитивно-афектни) и поведенчески стратегии*“ (Merdjanova: 16 – 17).

Представената технология е подходяща за приложение в учебна среда. Тя е носител на иновативни аспекти, пречупени през призмата на съвременното педагогическо пространство, и е насочена към стимулиране на паралелното

и синхронно овладяване на четирите основни умения – слушане, четене, говорене и писане. Съобразена е със спецификата на формиране на комплексна комуникативноречева компетентност в процеса на ограмотяване в мултикултурна среда в първи клас.

Предложени са различни активности за мултисензорно учене, стимулиращо процеса на ограмотяване. Предложените дейности съдействат за развиване на фонематичния слух, за преодоляване на интерференцията от майчиния език и за обогатяване на лексикалния запас на учениците. От тях 1 е авторска, 5 са адаптирани и 2 са модифицирани. Авторска е и идеята за тяхното извличане и комбиниране от цялото разнообразно наше и чуждо дидактическо наследство съобразно спецификата на процеса на ограмотяване в мултикултурна среда.

За осигуряване на гарантирана педагогическа подкрепа съобразно оптималната подготовка на всяко дете за училище е необходимо организирането на среда за създаване и приложение на подобна педагогическа технология, включваща разнообразни форми на ефективно взаимодействие между учители, родители и ученици. В този контекст е необходимо паралелно провеждане на система от дейности – корелативно свързани със залегналите в представената технология, които да стимулират процеса на ограмотяване в условията на семейна среда.

БЕЛЕЖКИ

1. Използван интернет източник: <http://priobshti.se/article/strategii-v-pomosht-na-prepodavaneto/multisenzorno-uchene-materiali-i-deynosti>, посетен на 06.11.2017 г.
2. Използван интернет източник: <http://priobshti.se/article/strategii-v-pomosht-na-prepodavaneto/multisenzorno-uchene-materiali-i-deynosti>, посетен на 06.11.2017 г.
3. Използван интернет източник: <http://priobshti.se/article/strategii-v-pomosht-na-prepodavaneto/multisenzorno-uchene-materiali-i-deynosti>, посетен на 06.11.2017 г.
4. Използван интернет източник: <http://priobshti.se/article/strategii-v-pomosht-na-prepodavaneto/multisenzorno-uchene-materiali-i-deynosti>, посетен на 06.11.2017 г.
5. Използван интернет източник: https://www.facebook.com/media/set/?set=ms.c.eJw9zMENADEIA8GOTkCMDf03dhIR~_Y7WdiUjEK0KSv75hWygD6wWyAuvULnTLLlQmA9~%3B0GcK7CRNA6EfkwiX2w~~~.bps.a.1756224244493443.1073742149.100003176546570&type=1, посетен на 26.07.2018 г.
6. Монтесори, М. Езикови познания. Монтесори метод (липсват индивидуализиращи белези за изданието).

7. Използван интернет източник: https://sovichka.eu/logoritmika/artikulatsionna-gimnastika-v-rimi_1081, посетен на 26.07.2018 г.
8. Пример – интернет източник: <https://www.youtube.com/watch?v=2fqLJx9L0Gs>, посетен на 28.07.2018 г.
9. Пример – интернет източник: <https://www.youtube.com/watch?v=iKSfXBDriQU>, посетен на 28.07.2018 г.
10. Монтесори, М. Езикови познания. Монтесори метод (липсват индивидуализиращи белези за изданието).
11. Използван интернет източник: <http://priobshti.se/article/ot-roditeli/napravi-si-sam-grivnichki-ot-munista-za-po-lesno-i-zabavno-uchene>, посетен на 06.11.2017 г.
12. Използван интернет източник: <http://priobshti.se/article/ot-uchiteli/napravi-si-sam-igra-s-chashki-za-sustavyane-na-izrecheniya>, посетен на 06.11.2017 г.
13. Navrátilová, M. (2007). *Sfumato® – Splývavé čtení® aneb čtení pro všechny děti*. První konference výzkumného záměru PdF MU id.č. MSM0021622443 Speciální potřeby žáků v kontextu Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání – sekce Přístupy v edukaci žáků se specifickými poruchami učení (September 12), Brno: MU (Masaryk University).

ЛИТЕРАТУРА

- Боброва, Н. (2016). *Монтесори вкъщи. Развитие на речта*. Велико Търново: Асеновци.
- Буянов, Б. (2006). Танцующий русский алфавит. В: *Спорт в школе*. Первое сентября, 6.
- Иванова, Г. (2004). *Педагогически технологии в играта*. Пловдив: Сема 2001.
- Мерджанова, Я. (2005). *Мултисензорният принцип в обучението и в живота. Общи и частни аспекти*. София: Св. Климент Охридски.
- Монтесори, М. (1932). *Домъ на детето (детски градини)*. Враца: Ново възпитание.
- Navrátilová, M. (2013). *Sfumato – splývavé čtení. Teoretická východiska*. Klášterec nad Orlicí: ABC Music v.o.s.
- Панайотова, Ц. (2012). *Модел за креативно развитие на 2 – 10-годишните деца*. София: Даниела Убенова.
- Пелова, Е. & Семизорова, К. (2016). *Моята звукоотека*. София: Изкуства.
- Цонев, Г. (2014). *Гатанки на срички за мечки и пчелички*. София: Ина.
- Холт, Д. (2010). *Как децата учат*. София: Изток – Запад.

REFERENCES

- Bobrova, N. (2016). *Montesori v kashiti. Razvitie na rechta*. Veliko Tarnovo: Asenevtsi.

- Buyanov, B. (2006). Tantsuyushtiy ruskiy alfavit. V: *Sport v shkole*. Rossia: Pervoe septembrya, 6 (385).
- Holt, D. (2010). *Kak detsata uchat*. Sofia: Iztok – Zapad.
- Ivanova, G. (2004). *Pedagogicheski tehnologii v igrata*. Plovdiv: Sema 2001.
- Merdzhanova, Y. (2005). *Multisenzorniyat printsip v obuchenieto i v zhivota. Obshti I chastni aspekti*. Sofiya: Sv. Kliment Ohridski.
- Montesori, M. (1932). *Domy na deteto (detski gradini)*. Vratsa: Novo vazpitanie.
- Navrátilová, M. (2013). *Sfumato – splyvavé čtení. Teoretická východiska*. Klášterec nad Orlicí: ABC Music v.o.s.
- Panayotova, Ts. (2012). *Model za kreativno razvitie na 2 – 10-godishni detsa*. Sofia: Daniela Ubenova.
- Pelova, E., Semizorova, K. (2016). *Moyata zvukoteka*. Sofia: Izkustva.
- Tsonev, G. (2014). *Gatanki na srichki za mechki I pchelichki*. Sofia: Ina.

PEDAGOGICAL TECHNOLOGY FOR STIMULATING THE FOUR BASIC SKILLS – LISTENING, READING, SPEAKING AND WRITING, FORMED IN THE PROCESS OF LITERACY IN THE FIRST GRADE

Abstract. The article presents a pedagogical technology for achieving communicative-speaking competence in the period of literacy in 1st grade. Four sub-technologies are proposed for parallel and synchronous mastering of the four language skills – listening, reading, speaking and writing through various activities for multisensory learning, stimulating the process of literacy in a multicultural environment. The technology presented is suitable for use in learning environments. It carries innovative aspects refracted through the prism of contemporary pedagogical space. It is in line with the specifics of forming a complex communicative competence in the process of literacy in a multicultural environment in 1st grade.

Keywords: pedagogical technology; literacy; listening; reading; speaking; writing; multicultural environment

✉ **Mr. Daniel Polihronov, PhD. student**

Faculty of Education

Sofia University

Sofia, Bulgaria

E-mail: daniel.polihronoff@abv.bg